

magyar! «Fejtörő», jel. Segíts magadon, az Isten is megsegít. «A magyarokhoz», poetikai fejtegetés, jel. Munkára fel! «Asztaltársak az állatvilágban», műfordítás, jel. Kutassuk a természetet. «A vén diák», elbeszélés. Arany «Széchenyi emlékeztető»-nek poetikai fejtegetése. «A vén sirásó», költemény. «Széles pusztá», költemény. Ilosvai és Arany Toldija, jel. 1320. «Kiszakított levelek egy gyáva naplójából». Emlékvers. «Két gyerekről», «Az ősz», Berzsenyi «A magyarokhoz» cz. költeményének poetikai fejtegetése. Csörsz árka, vers.

IRODALOM.

«Az 1848–49-iki Magyar Szabadságharcz Története» című munkából most jelent meg a 64-ik füzet, melyben Graza György az áprilisi diadalmas hadjáratot beszéli el. Igen pompás részlete a füzetnek a Sebő és Riedesesi báró közötti párbaj, mely tudvaleg a tápió-bicskei ütközetben, a nyílt csatapiacon folyt le két vitéz katona között. A füzet képei ezek: Funtinel, Vasvári Pál nyugvóhelye. Az aradi konvencziók eidele. Biró Sándor, a hadi lapok szerkesztője. Az isa, szeghi csata térképe. Lovasharcz az isaszeghi ütközetben.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csiszár József. —

1. Számítási kérdés.

Egy folytonos mértani arány négy tagjának négyzete összeadva 25-öt és ugyanezen négy tag negyedik hatványa összegül 289-et ad. Melyik az az arány?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik szikla az Szolnok-Doboka megyében, a mely alatt cseppkő barlang van s melynek boltozatáról 1–2 méter stalaktitek csüngnek alá? Patak járja, mely benne eltűnik és csak Resztoles falunál bukkan ismét felszínre.

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a francia lovag, a ki mint testőr Párisban tornajáték alkalmával lándzsájával akaratlanul sebet ütött II. Henrik király szemén, minek következtében a király meghalt? Franciaországban a hugenották oldalán harczolt; 1572-ben Angliába menekült s a következő évben egy csapat hugenottával Normandiában szállt partra, de elfogták. Hogyan halt meg?

4. Természetrizai kérdés.

Melyik azon Ausztráliában élő éneklő madár, melynek színe barna, szemei környéke csupasz, a himnek

16 tolból álló farka, a két szélső toll 5 alaku hajtása folytán milyen alakot mutat?

5. Mértani kérdés.

Határozzuk meg x ívet ez egyenlethől: $d \sin x + \text{tang. } x = c \sin 2x$.

a	a	a	a
a	a	b	g
l	ny	r	r
u	u	z	z

6. Koczkarejtvény.

(Kaltenecker K.)

A betűk a koczkában úgy helyezendők el, hogy balról jobbra és felülről lefelé olvasva ugyanazon szavakat adják.

A 36-ik számban közölt rejtvények megfejtése: *Számítási kérdés*: 13034 frt 41 kr. — *Földrajzi kérdés*: Nikoharok szigetecsoportja, 8 nagy és 12 kis szigetből áll. — *Történelmi kérdés*: Galambóc. — *Természetrizai kérdés*: A mirtus: menyasszonyi koszorúk készítésére használják. — *Fizikai kérdés*: Neptun. Egyenlítői átmérője 55,000 km. — *Koczkarejtvény*:

K a p a
A l a p
P a l a
A p a d

Helyesen megfejtették: Kulcsár Kálmán, Kis József, Hoffman Ernő, Weiner Sándor, Marikovszky László, Kovács Janos és Schmausz Dezső, Zombory Dezső, Kulcsár Kálmán, Szatmáry Pál, Dénes Bertalan, Füzy Lajos, Tamásy Géza, Weisz Henrik, Dajkovic István, Ehrenfeld Mór, Szommer Lajos, Szerényi János, Molnár Ferencz, Nagy László, Vajda Péter, Hegedüs Ferencz, Tólos Béla, Kúrcz Géza, Székely Kornél, Reigl István, Kohics János, Király Ferencz, Fuchs Nándor, Ács János, Hausmann Imre, Beöthy Sándor, Forray Valér, Liebelt Ferencz, Fekete Géza, Szathmáry Béla, Boncez Ferencz, Berényi Antal, Havasy Jenő, Mayer Frigyes.

A kitűzött könyvjutalmat Fuchs Nándor nyerte el.

Szerkesztői telefon.

Adalbertus. Nem vált be. Tóth I. Szeged. Elveszhettek. Rosenberg Sopron. Arany verse legjobb lesz. P. Endre Esztergom. Kértünk, könyörögtünk, vastag betűkkel kinyomattuk, hogy ne zakassák a «szerkesztőséget» a lap reklamálásával, a hiányzó számok küldésével, lakásváltoztatással, hiába, ön azért mégis üldöz bennünket. M. G. Balassa verseit Szilády adta ki. Nézz meg lapunk ez idej 17–19 számait. Ott talál valamit. Ezenkívül olvassa el Szilády Aron tanulmányát Balasáról. Egy előfizető. 1. Az Egyetemi Lapokat s a napi és szépirodalmi lapokat. 2. A műgyetemen 50 krért. Breier L. Miskolcz. Lehet, hogy a kérdései még 3 hónapig elfeküsznek. Ha mi mindent, a mit hozzánk küldenek, azonnal közölnénk, szépen néznénk ki. Sarlay I. A kérdéses munka igen nehezen kapható. Madai Gy. Igen. Örökös előfizető. Szerezze meg Ferenczy «Életpályák» cz. munkáját. B. K. Pécs. Szívesen látjuk. Altstädter. Önt is. — *Több kérdésre a jövő számban*

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest. VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiunai tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksári-utca 31.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körcut 23. sz.

KÉZIRATOKAT

nem adunk vissza.

ŐSZSZEL.

Voltál-e már őszszel az erdőben? Beszéltél-e a szabad természettel? Láttad-e már annak ezer millió szépségeit bucsuzni a virulás korától? S ha láttad, nem jutott-e eszedbe számtalan dolog, mi lelked mélyéig hatott, s nem futott-e át szent borzalomhoz hasonló érzet?

... Fenséges a szó, melyet őszszel a természet nagyszerű képére írva találsz: mert az a mulandóságot jelenti. Lábaid elé hullnak a fák sárguló lombjai, lábaid alatt zörögnek a megszáradt levelek mintegy azt hallatva, hogy itt már a vég, hogy itt a pusztulás.

S mondhatod-e ezt pusztulásnak?

Nem! Ez csak nyugalom, hosszantartó üdvös pihenése a munkás természetnek. Nem pihensz-e napi munkád után? Ugy-e édes nek ed ez a nyugalom? A kipihent, mintegy megújult lélek friss erőt ad egy új napnak fardalmaihoz.

A kifáradt természet is lerázza magáról az elszáradt mezét, elszunnyad, elalszik... csend lesz mindenütt!... Álom uralkodik a természet felett.

S menj csak ki tavaszszal s nézd meg az ébredést!

Látni fogod, mint indul munkára a természet minden porcikájá.

Nem fog-e lelked is örülni, nem fogja-e ajkadról az áhitat lecsalni: «Mily bölcsen van ez így elrendelve!»

Életed egy nyár. Tudom gondoltál már arra, hogy milyen szép az élet! Nézz csak a hulló levelekre, a sárguló lombokra, eszedbe fog jutni, hogy fűrtjeid sorsát szemléled.

Az őszülő természet óriási képe kicsiny életednek: fűrtjeid majd megöszülnek, rózsáid elhullanak, elhervadsz... nyugodnod kell... S megnyugszol majd; de hol?...

... A sir fenekén!

S ha pihentél, hol lesz majd tavaszod?

... A feltámadás lesz az új ébredés!

Hogyha életed képét akarod látni, menj ki őszszel a szabad természetbe. Ott nézz körül s szállj magadba mélyen, halandó, a természet képe a te életed képe!

Mosdósy Andor.

MIAMIS KIRÁLY.

Irta: WALDEN EDMUND.

Gyorsan leszaladtak ők is a parton, szemük állandóan a folyón volt, minden pillanatban arra vártak, hogy Nikunthas kidugja fejét a vízből.

Az öreg főnök egyedül maradt; John a ki megkötözve mozdulatlanul feküdt a földön, szintén sejtette már, mi történt körülötte.

Egyszerre csak feltűnt a vizen Nihunthas feje, de még mielőtt reá löhettek volna a parton oda siető huronok, ismét víz alá bukott.

A folyó alsó része felé szaladtak tehát, a hol Nikunthast észre vették, de alig értek oda, a tulsó partról hangos kiáltást hallottak, a miből tudták, hogy szárazon van már Tanacharison fia.

Rögtön beleugrottak a vízbe és feltartva puskájukat, átusztak a folyón; a mint partra értek, maguk előtt látták Nikunthast, a ki szélsebességgel szaladt az előttük elterülő réten. Örült futással követték.

A huronok mind idősebb emberek voltak már és így korántsem versenyezhettek Nikunthas gyorsaságával. Maguk sem voltak egyformán jó futók, és így történt, hogy meglehetősen távol volt egyik üldöző a másiktól.

Egymás után tűntek el a tisztás végén levő sziklák között, a hol Nikunthast elvesztették szemük elől.

Lihegve szaladt az utolsó a sziklák között, már egyet sem látott társai között.

Minden erejét összeszedte a huron, ki már közeljárt az ötvenhez s úgy szaladt tovább.

Már vagy száz lépésnyire szaladhatott, midőn egy útjában eső alacsony sziklatömből macskaügyességgel a hátára vetette magát a fiatal piankeschaw, a ki itt a sziklán húzta meg magát, úgy hogy a huron arczra bukott. Hirtelenül előrántotta Nikunthas a huron övéből annak törét és nyilsebességgel döfte nyakába, úgy hogy szörnyet halt.

Gyorsan elszedte tőle löportartóját, a golyózacskót és fegyverét és azután gyorsan eltűnt egy sziklahasadékban. Itt ismét felmászott a sziklára, melyen néhány bokor is volt és innen nézett ellensége után.

Keltőt látott, a kik hevesen üldözték őt most is.

A fiatal főnök vakmerőségéről, a ki a helyett, hogy tovább menekült volna, ivet írva le ismét visszatért a sziklák közé, maguknak a huronoknak sem volt sejtelmük, bármily ravasz harczosok voltak is. Észre meg nem vehették,

mert Nikunthas egy mély sziklás parti uton szaladt vissza.

Nikunthas semmi szín alatt sem akarta magára hagyni John-t, hanem úgy okoskodott, hogy ha sikerül fegyvert szereznie, csak hasznára lehet Johnnak is és épp azért követte el az iménti vakmerőséget.

Most, hogy volt puskája, feltette magában, hogy itt marad a bokros sziklán s majd innen lövi le visszatérő ellenségeit. Rejtek helyéből meglehetősen kilátása volt.

Minthogy már esteledett, felhagytak a huronok az üldözéssel és visszatértek az öreg főnökhöz.

Már egyet látott is Nikunthas a távolban, a ki egész gondtalanul közeledett.

A mint egészen odaért a sziklához, Nikunthas reá lőtt.

A férfi holtan rogyott össze. A piankeschaw lemászott a szikláról, elvette a halállal kilődő huronnak puskáját és ismét eltűnt a sziklák között.

Kévs idő múlva ismét jött kettő, a kik valószínűleg hallották, a lövést. Nikunthas már megtöltötte mindkét puskáját.

A két huron mindenesetre azon hiszemben volt, hogy társuk ráakadt a szökevényre és azért lőtt. Szorgosan néztek körül az egész uton, de semmit nem láttak.

A midőn elég közel értek Nikunthashoz, az reájuk lőtt.

Egyiküket mellben találta s ez holtan esett össze, a másik egy pillanatig megállott, felnezt a szikla csucsára, a hol füstött látott; már felakart menni, hogy a rejtekben levő ellenséget felkutassa, midőn őt is leterítette Nikunthas golyója.

Nem messze ettől feltűnt az utolsó üldöző is, a ki, mihelyt megpillantotta vérben fetregő társait, ijedten rejtőzködött el egy szikla mögött.

Nikunthas felkapta két puskáját, lekuszott a sziklán és a folyó irányába szaladt az egyik mély uton, a hol megállott és megtömte puskáit és hihetetlen gyorsasággal és ügyességgel mázszott fel a szemközti levő sziklára. Itt lefeküdt, betakarta fejét füvel és galyakkal és körülnézett a vidéken.

Csakhamar észrevette a másik sziklán, a mely vagy százötven lépésnyire volt tőle, a huront, a ki már felemelte Nikunthasra fegyverét.

(Folytatása következik.)

A sárosi vár.

Büszkén néz le a vár bércznek sziklás tetejéről,
Büszkén néz le alá; csendben a völgybe tekint . . .
Lent a kies, szép völgyben Eperjes városa fekszik,
Fent pedig égbe mered szürke falával a vár.

Itten, e várban fogták el Rákóczi Ferenczet,
S vitték rabnak a hőst, rabnak a nagy hazafit . . .
Megpihen omladozó falain sугára a napnak,
S bíbor fénybe' ragyog most is a sárosi vár.

Ifj. Csiky Kálmán.

Képek az iskolából.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

I. István bácsi, a pedellus.

Kivel is kezdenénk inkább ezt a rajzsorozatot, ki volna inkább méltó arra, hogy ő legyen első azon urak és esetleg hölgyek között, kiket sorra befogunk mutatni, mint — István bácsi, a pedellus, a kinek arczképét fájdalom, nem közölhetjük, mert eddig még egy fényképész atelier-jébe sem tette be a lábát. De hiszen felesleges is volna az ő fotografiáját közölni, mert ugys minden középiskolai tanuló, legyen az debreczeni gymnazista, vagy budapesti reáliskolai tanuló, rögtön lerajzolja emlékező tehetségéből a mindig mogorva képű, szörnyen kihegyezett bajszu pedellust, a ki hétköznap a csizmát veszi a pantallóra, vasárnap pedig a pantallót a csizmára, továbbá a ki minden vasárnap, sőt esetleg még szerdán is megborotválkozik és végül a ki mindig rosszkedvű, kivéve ha 20 kron felüli borralalót kap. Ezen meghatározás után már, úgy hiszem vállalkozó szellemű és ügyes olvasóink egy kicsiny phantáziával akár le is rajzolatják.

En azonban most nem akarom a pedellusi intézmény hasznos vagy káros voltát vitatni, nincs szándékomban az x-i vagy y-i iskola pedellusának életörténetét ismertetni, egyedül csak István bácsinak egy kalandját akarom előadni.

István bácsi, vagy a hogy tekintetes és tudós Mihályi tanár ur szokta mondani István, vagy a hogy a nagy tiszteletű igazgató ur mondja «Nagy» a mult hónapban ülte pedelluságának 10. évfordulóját, a mely alkalomból az igazgató ur barátságosan magához hívatta, kifizette neki az utolsó havi fizetést (a 16-án előre kivett részt gondosan levonván) s így szólt hozzá emelkedett hangon:

— Halja maga Nagy, ma 10 esztendeje neveztem ki magát ide pedellusnak. Magával egész idő alatt egy néhány üsseütközést, tudja konfliktust nem számítva, meg voltam elégedve.

— Tudom téns ur.

— Mától fogva tehát 1 frt és 50 kral fog több fizetést kapni egy hónapra. Azután még én tölem, — adja csak ide a pápaszemet, ott van az íróasztalon, — kap egy hófehér naragot meg egy szép vadonatuj kalapot. Ért?

— Igenis téns ur. Köszönöm alássan.

Ezzel az igazgató néhány lépést tett a «kaszli»-ja felé és hogy szava ne maradjon csak pusztá igéret, rögtön át is adta a nadrágot és a kalapot. A nadrág, a mely ugyan nem volt hófehér, mondhatnám azt is, hogy megszürkült egészen, sőt nem egy helyen megrágtá az idő vasfoga; és a kalap, habár ez sem volt vadonatuj, mert ha nem tévedek a virágvasárnap előtti kedden volt három esztendeje annak, hogy nt. ur utoljára volt Kohn Lázár és társa férfi divat üzletében; — mindamellet is rendkívüli jó időben jött István bácsinak. A mi pedig az 1 frt 50 krt illeti, no az már olyan dolog volt, hogy ha nem lett volna ott az igazgató, rögtön csárdást tánczolt volna örömeiben. Így azonban még egyer köszönetet mondva és magyarosan minden jót kívánva eltávozott.

De minek is mondom én el mindezeket, fogod mondani, kedves olvasóm, szinte már előre is látom kérdő tekintetedet. De várj egy kicsikét, mondom csak kis ideig és rögtön be fogod látni, hogy ha Nagy István története nem is valami epochát alkotó tény, de mindenesetre érdemes arra, hogy elmondjam.

A mint István bátyánk az igazgató ur házá-

ból, akárom mondani lakásából, kijött — a nadrágot és a kalapot gondosan bepakolva, — rögtön az a gondolata támadt, hogy ennek a nagy napnak öröme egy pohárka sziverősítőt és búfelejtőt csak muszáj meginni. Ennél fogva először is haza ment, másodszor is kedves feleségét, a kit a jó Isten széles termettel áldotta meg, össze vissza csókolt, harmadszor is levetette ódon kékes zöld nadrágját, negyedszer is felvette a szép hófehér jubeliumi nadrágot, még pedig, (és ez különösen fontos!) annak daczára, hogy hétköznap volt, a csizmát vette felülről, végül pedig fejére csapta a vadonatúj figarót és ment id. Szent-Mihályi Péter vendéglőjébe az «Igyunk Pajtás»-ba, amely arról nevezetes, hogy már 15 év óta olyan lábon áll, hogy örökösén azt hiszi az ember, hogy legfeljebb még 24 óráig fog állani. De hogy szómatszómba ne öltsem, a hogy a nacscságos tanfelügyelő ur szokta mondani, ha parasztosan akar beszélni, — István bácsi, a *-i főiskola első pedellusa azzal a határozott szándékkal indult el utjára, hogy legfeljebb 2 deczi sillert fog inni az igazgató ur egészségére, mondom legfeljebb 2 deczit.

Azonban régi beszéd az, hogy ember tervez, Isten végez; aztán meg a végzet ellen senki sem tehet, az pedig már meg volt írva a végzet könyvében, — mondaná tekintetes és tudós Mihályi tanár ur, — hogy véletlenül épen ma kellett nemes és nemzeti Katona Gábor uramnak, volt 48-as honvédtizedesnek, jelenlegi koszt és kvártély adónak stb. stb. s rajta kívül még sok jó barátának az «Igyunk pajtás»-ba vetődni, úgy hogy bizony a rózsá ujjú hajnal ébredezett, midőn István bácsi haza érkezett. Hiszen utóvégre ez nem is lett volna olyan nagy baj, nem is most történt ilyesmi először, azután meg hozzá is volt szokva Dorka néni az efféléhez, de az a kellemetlen körülmény jött közbe, hogy 12 frt 24 kr vagy ha tetszik 24 korona 40 fillér hiányzott a tegnapi kikapott fizetésből.

Pedig, számítgatá ujján az éber feleség, tegnap volt itt a suszter az új téli csizma áráért, a tejes asszony is tett czélzásokat, a borbély, az meg rögtön itt lesz az 1 frt 80 krajczárjáért. Meg a jó Isten tudná elszámolni, hogy mennyit kell majd fizetni az 1 frt 50 krral szaporodott és 12 frt 24 krral kisebbedett fizetésből.

A mint tehát István bácsinak gondolkozási képessége annyira mennyire visszajött, tüstént

vallatóra fogta életének hűséges párja. Hát bizony mi csürés-csavarás, addig mondogattak egymásnak az «Igyunk pajtás»-ban, hogy ilyünk pajtás — persze mindig a szerencsétlen jubiláns kontójára, míg végre hát . . . utoljára az a 12 frt majd csak megkerül . . . persze hiba, nagy hiba . . . hogyne . . . stb.

— No de ne szomorkodjunk, kedves feleségem, Dorka! A sirás nem változtat. — jegyzé meg nagy bölesen az elszomorodott pedellus. — Add ide a nadrágom, a kalapom meg a többbit, hadd vegyem fel!

— Na azt ugyan veheted, édes férjem uram. Annak már hegedült a szent Dávid, A mint abból az istentelen pálinka fészekből hazajöttél, bizonyosan egy pocsolóba estél bele. A nadrágod, amit a tekintetes urtól kaptál, egészen tönkre ment, azt ugyan még egy utcáseprő se venné fel, nem hogy egy főiskolai pedellus. A kalapod? Azt meg, jó Isten tudja, hol hagyta.

A folytatását nem kell elmondanom. Ettől a szomorú bevégezéstől hamar kijózanodott István bácsi s másnap reggel már 6 órakor kisperte a tanári szobát, mialatt szomorúan mormogta magában:

— Azt a tizenkét forintot is sajnálom, de az a nadrág, az a nadrág!

Mindezeket nem azért mondtuk el, hogy a pedellusokat kisebbítsük. Nincs jobb ember náluk az egész világon s tán senkit sem éljen meg a diák úgy husvét táján, mint épen őt, midőn egy két hetes vakációról szóló értesítést hoz. Igaz, hogy sokszor szidják, ha rövid a vakáció vagy megtiltatik a hólabdázás vagy más efféle, de hiszen annak a tanulói igazságtalanságban rejlik az oka.

Sokszor elnézem az iskola egyik vagy másik folyosójának végén megelegetten álló pedellust, a ki onnan hivatalos komolysággal nézegeti a 10 perc alatt vígan játszó fiukat és olykor olykor megirigylem azt az embert, a ki egész életét vig gyermekek közt tölti el.

Igaza van István bácsi jó barátjának nemes és nemzeti Katona Gábor uramnak midőn így szól:

— Ha nem lennék Katona Gábor, volt negyvennyolczas honvédtizedes, koszt és kvártélyadó stb. stb. Akkor mindenesetre Nagy István collégiumi pedellus szeretnék lenni.

De ő róla majd legközelebb lesz szó.

Balkányi Kálmán.

Őszi harmat után.

„Szomorú az én sorsom,
Messzére bujdosom,
Hazámat itt hagyom.“
Kurucz ének.

Száll suhanva síró szellő,
Űzi egymást szürke felhő;
Boris csend ül a tájakra,
Bokorgaly ha mozdul néha
S fázó gyík, ha jár surranva,
Zörg az avar erre . . . arra . . .
Zúz csillog a falevélen,
Dér reszket a virágszálon,
Zúz . . . dör . . . őszi harmat után.

Néma erdőn, útlan úton
Sötét csapat halad búsan.
Mennek szótlan, álmadozva,
Könnyet morzsol egyik lopva . . .
Elöl délczeg lovag léptel,
Lelkében egy fájó élet . . .
Borongó szél kél zokogva,
Mintha tudná: a vadonba
Ki jár őszi harmat után.

Útlan úton, zivatarba'
Felérnek a bérczorumra . . .
. . . Messze, délnek széles róna,
Űszó ködbe beburkolva;
Szemben csillog hótakarva
Távol észak sivatagja . . .
Hogy attól el kell szakadni,
Uj honra itt ráakadni,
Ugy fáj őszi harmat után.

Térden áll a kíséretje,
Délcegz lovag néz merengve:
«Eljövök még ide egyszer
Büszkén, győzve, hősi tettel?
Rabnak láncza le lesz törve . . .
Árva népnek szabad földje . . .
Derül itt még kikeletre!?! —»
Sir a nóta körülötte:
Őszi — őszi harmat után.

Fejes Béla.

Laudamus veteres . . .

— A Tanulók Lapja számára. —

A mult és a jelen kérdése nemesak a társadalmi életben, hanem a politikában is nagyfontosságú. A társadalom hívatása a multnak kivívott sikereit megbecsülni és, ha még nem tökéletes az elődök műve, azt fejleszteni a kornak megfelelőleg. A politikai életben már sok zavart okozott a mult kérdése és számos küzdelemnek vált okozójává s itt a küzdő felek rendszeresen, mint a társadalmi életben is, két szélsőségbe esnek: az egyik rész csak a multért rajong s többet nem akar tenni, elég az, a mennyit az elődök hagytak az utókorra; másik rész pedig a multat semmibe sem véve, csak a jelenkor vívmányait becsüli meg, sőt még talán ujabbakkal akarja fölülmulni a mult és jelen eddig elért sikereit. Ugy a társadalomban, mint a politikai életben megtaláljuk e két szélsőséget, melyeknek mindketteje hiányos, eltévesztett felfogás eredménye.

Nézzük, hogyan és mi által kerülhetjük el azt, hogy e két szélsőségbe ne essünk.

Mindenesetre az «aurea medioeritas» elvet kell felállítanunk, nehogy helytelen véleményekre jussunk és azokból még helytelenebb következtetéseket vonjunk le; ez az elv még nem hagyott sohasem cserbe, akárhányszor vettük is elő, mikor kétféle nézet között kellett választanunk.

Az előbb említett két szélsőség között meg is találhatjuk az arany középutat, de csak úgy, ha mindkettőt figyelembe vesszük és nem becsülnük többre egyiket a másiknál: a multat tisztelnünk kell, de, a mult bálványozása által, napjainkat se hagyjuk munka és dolgozás nélkül elrepülni.

A multnak tisztelése nem egyéb, mint az elődökre való hálás visszaemlékezés, mit mindenkor megérdemelnek ők, a kik sysiphusi

munkával a talajt készítették elő számunkra, melyen azonban becsületesen kell helyünket megállani; rászolgáltak elődeink arra, hogy tiszteljük emléküket s megbecsüljük, mit annyi emberöltön keresztül erős kitartással, tetterővel, buzgósággal és csak azért hajtottak végre, hogy az emberiségnek hasznára válják munkájuk és hogy segítségére legyenek az utódoknak. Az utódok mindig a mult emberei voltak s a jelenkor csak az ő általuk megjelölt utakon halad. Az elődök nélkül mitsem tudnánk! Hiszen, ha a multa nem tekintünk, a munkát mindig előről kellene megkezdennünk, mely akkor nem csak be nem fejezhető, hanem hiányos, darabos, tökéletlen és csak a jelen kornak torzszüleménye. A multnak emberei a kezdetet — a mi pedig a legnehezebb — már előkészítették számunkra, nekünk csak ezt meg kell becsülnünk és, ha becsülni megtanultuk, tovább fejleszteni a megvalósításig.

Évszázadok, sőt évezredek kellenek arra, míg egy tudomány, vagy különféle gyakorlati eszköz tökéletessé válhatik. Nem elég, ha csak a jelenkor dolgozik s a multat semmibe sem veszi. A multnak példáját mindig szem előtt kell tartanunk s akkor sohasem fogunk hibákba esni.

A mult mindig erkölcsnemesítőleg hat az emberekre, bármiképpen is ítéljük meg a mult eseményeit. A multnak eseményekben gazdag történetében mindig találunk oly tettet, mely megszivlelendő s találunk olyant, mely megvetendő. Mindkét esetben csak erényünk finomítására van hatással. A multnak szép tetteiből megtanuljuk a becsületes életet, másrészt pedig ezzel kapcsolatban a hazaszeretet magas szintéjét. Mert bármely nép történetét is nézzük, az a hazafias tettek nélkül nem szükkölködik, mindegyik fel tud mutatni ilyen tetteket. — A multnak megvetésre méltó tettei pedig megtanítanak bennünket arra, hogy kerüljük az ahhoz hasonlókat és mindig azok ellenkezőjére törekedjünk.

A mult mindig hozzájárul az erkölcsök nemesítéséhez, a vallásosság és hazafiság előmozdításához, mely már maga is elég arra, hogy a multa tisztelettel tekintsünk.

Legtöbb hálával kell adóznunk az ő-kornak azért, mert a tudományokat oly mérvben fejlesztette, hogy ezáltal a nehéz munka az utódoknak nagy mértékben megkönnyebbült. Ha az ő-kor hosszú időn át nem törekedett volna annyira a tudomány minden szakában, úgy mostan a tudomány igen alacsony színvonalon állana. A mi kötelességünk csak az ő általuk végbevitteteket fejleszteni, tökéletesbíteni, mert, ha ezt nem tesszük, akkor a tudománynak si-

kerei, melyeket időközben felmutatott, az utókor előtt teljesen ismeretlenek volnának.

A tudományt nem elegendő csak egyszer megizlelnünk, azzal folytonosan foglalkozni kell. A tudomány nem pár percnyi életű, hanem örök — azon munkálkodni kell folyton. Az ősök ezt mindig jóakarattal meg is tették s csak azért, hogy az utódoknak mindaz hasznára válhassék. A tudományok elseje: a mennyiségtan, természettan, Isten csodás világának megismerése: mind csak az elődök műve által lett lehetővé. A mennyiségtant pár évezreden át művelték, míg elérhette a tökéletesedés fokát. A természettanról fogalmunk sem volna, ha csak a mult nagyratörő férfiai a tüneményeket meg sem figyelték volna. A szív és ész világa: a bölcsélet csak ismeretlen fogalom lenne most, ha Thales, Aristoteles, Pláton s utána a többiek nem művelték volna. A szobrászat, műfestészet, építészet virágzásukat már a régieknél érték el: ezeken a nyomokon haladunk mi. A jogtudomány a rómaiaknál már annyira kifejlődött, hogy nekünk annak csak tanulmányozása szükséges. Szóval mindaz, a mit mi most használunk, élvezünk, nagyobb részben az ősök műve volt; mi az őök örökébe léptünk. S ezért a tiszteletet megtagadni tőlük kislelkűség volna s ki ezt mégis megteszi, az nem érdemli meg, hogy az ősök műveit saját céljaira felhasználhassa.

Az ősök tisztelete által azonban nem szabad azon szélsőségbe esnünk, hogy a jelenkor vívmányait semmibe sem vennők és a mit a tudomány legujabban felmutat, helytelennek itélnők. A ki a jelent a mult miatt elfeledni, annak az ősök iránti tisztelete nem őszinte, igazi, hanem csak színlelt. A jelent fel kell használnunk! Ez rendeltetésünk!... Dolgozni kell és munkálkodni azon, a mit az ősök reánk hagytak. A ki az őökről elragadtatással beszél, de hagyományakkal nem foglalkozik, nem igyekszik az ő műveiket a tökéletesedés felé vinni, az hasonló a dicsekedő emberhez, ki azzal akar feltűnést, hogy ezt, vagy amazt az író nagyra becsüli, magasztalja mindenki előtt, de mikor egyik művét kérdezik tőle, akkor felsül — a saját maga hibája folytán.

Az elődök nem fejezhették be minden munkájukat, mert nem volt elegendő idő rá rövid életük, nekünk kell tehát erős kezekkel megragadnunk mindazt, a mit félbehagytak, nehogy bünbe essünk azáltal, hogy az elődök fáradozásait még annyira sem méltattuk s őket még azzal sem tiszteltük meg, hogy műveiket a tovább fejlesztésre érdemeseknek tartanánk.

Jelen napjainkat fel kell használnunk a tőlünk kitelhető módon eszközökkel, hogy ezal-

tal magunknak és a hazának javára, az utó-kornak hasznára válhassunk. Ha nem fejlesztjük a tudományt, művészetet, elkallódik az a feledés homályában és az elődök által kivont értékét is elveszti.

Dolgoznunk kell, mert a munkának egész halmaza áll előttünk, oly kérdések, melyek addig csak rejtély számba mennek, míg csak nem rántjuk le azokról a leplet s tesszük világossá az emberiség előtt.

Nem szabad «maradi» szelleműeknek lennünk, lépést kell tartani a korrall. Tempora

Az égiháboru.

— A «Tanulók Lapja» számára írta: Bóbíta Endre. —

Az ifjusági folyóiratok rendszerint majdnem kizárólag az irodalom terjesztésére szorítkoznak s bennök a természettudomány rendesen vagy csak elvétve vagy egyáltalán nem szerepel. Ez magában véve is hiba, mert, egyoldalúságra vezet. De eltekintve ettől a természettudománynak az ifjusági folyóiratokban való mellőzése egyenesen bün, Hisz életünknek egész lefolyása nem egyéb mint a természeti jelenségeknek folytonos láncolata. De meg lehet é valami megkapóbb az ifjuság üde kedélyére mint a természeti jelenségeknek a szemlélése s a teremtő művészetének a csodálása, mely önkénytelenül fölemel s a költészet ihletével tölt el, azonfelül tágitja látókörrünket és gyarapítja ismereteinket.

E felfogás vezérelhette e folyóiratnak érdeemes szerkesztőjét, midőn arra kért fel: álljak én is a folyóirat munkatársai közé és írjak valamit a természet tudomány köréből derék lapjába.

Engedve a szerkesztői felszólításnak ez uttal értekezni kívánok azon fenséges légköri tüneményről, mely alatt a villámlás és mendörgés jelenségeinek összességét értjük vagy is az égiháboruról.

Nem czéлом volt uttal az égiháboru fenséges tüneményének költői külső leírását adni, hanem a mennyire a tudomány jelen állása engedni annak eredetét és lefolyását a fizikai okokra visszavezetni.

Mindnyájan ismerjük e borzadályos légköri drámákat és ismeretesek voltak azok rég óta a föld lakói előtt, de ezek nem ismervén e jelenségeknek igazi eredetét, azért azokban és a velök járó fenséges tüneményekben legfőlebb az Isten hatalmának megnyilatkozását látták. Azonban

mutantur et nos mutamur in illis»: ez legyen fölvevünk s akkor egyik szélsőségbe sem esünk.

Ha tiszteljük az őöket, műveiket megbecsüljük, fejlesztjük s mindamelllett a jelenkort okosan felhasználjuk, akkor bizonyára az utókor mi irántunk is hálás fog lenni és tisztelettel emlékezik meg rólunk; bámolni fogja szívós kitartásunkat, mely oly sok és jeles tettnek volt szülő oka és az utókor sem fogja műveinket az örök feledékenység nagy homályában elveszve hagyni.

Müller Jenő.

a folyton fejlődő emberi szellem, ezen hatalmas isteni szikra, valamint sok más, a hajdan gyermekkor által megmagyarázhatatlan tüneménynek tartott jelenséget kivetkőztett eredeti mythikus alakjukból, visszavezetve azokat tulajdonképeni okaikra, ugye téren sem maradtak eredménytelenek a természettudósoknak ernyedetlen kutatásai; mert ma teljes bizonyossággal tudjuk megállapítani egyrészt azon körülményeket, melyek az égiháboru keletkezésére nélkülözhetetlenül szükségesek, másrészt képesek vagyunk az avval járó jelenségeket minden nehézség nélkül természetszerűen megmagyarázni.

Az égiháboru fizikai lényegére nézve nem más mint a légköri elektromosságának főnsége sen nagyszerű nyilvánulása, Létréjöttének nélkülözhetetlen alapfelvétele a föld légkörének nagy foku páratartalma.

A hőtannak ismert törvényei szerint a légkör levegője annál több vizgőzt képes magába fogadni, mennél melegebb, ép azért a levegő nyáron a természettudósok pozitív adatai szerint mintegy háromszor akkora mennyiségű vizgőzt foglal magában, mint télen. A páratartalomnak e nagy mennyiségéből eléggé érthető az égiháboruknak nyáron való gyakori fellépése és ismétlődése. A téli hónapokban előforduló égiháboruk a mi éghajlatunk alatt valóban a ritkaságok közé számíthatók.

Valahányszor tehát nyáron a föld meleg légköre nagy mennyiségű vizpárában bővelkedik és a vizpárák valamely külső ok folytán hirtelen és nagy erővel megsűrösödnek, mindannyiszor felbomlik a légköri egyensúly, a látóhatáron sűrű felhő tömegek jelennek meg, majd vakító villámok hasítják át a felhőket,

VADÁSZATON.

A KIS BORBÉLYOK.

csakhamar hallhatóvá lesz a villámok nyomában járó egetrázó dörgés is: szóval létre jön az égiháború, mely legtöbb esetben hirtelen eső vagy jégzápor kíséretében zajlik le; nem ritkák azonban a tényleges lecsapás nélküli zivatarok is.

A atmoszféra páráinak ezen hirtelen és nagy erővel véghezmenő megsűrűsödését három különböző körülmény idézheti elő, mihez képest a zivataroknak három nemét szokás megkülönböztetni, u. m. hirtelen keletkezésű vagy helyi jellegű, továbbá nyugati és keleti zivatarokat.

Az első, különösen a tropikus vidékeken, (forró öv) divó hirtelen keletkezésű vagy helyi jellegű zivatarok a felszálló légáramlatokból magyarázhatók. Eredetük és lefolyásuk a következő: szép csendes nyári napokon a föld felülete az igen intenzív napsugarak által erősen átmelegedik, minek folytán nagy mennyiségű vizet párologtat el. A párává lett víz az átmelegedett és így könnyebbé vált levegővel együtt hirtelen felszáll a magasabb és a ta-

paszlatat szerint hidegebb rétegekbe, ott hirtelen lehűlvén, felhőkké alakul s létrejön a zivatar. A tropikus tájak óriási zivatarai mind ily eredetűek.

Forró nyári napokon nálunk is előfordulnak ilyenmű hirtelen zivatarok, rendszerint a délutáni órákban, kiterjedésük azonban közönségesen csekély, hevességük is a tropikusokéhoz képest türehető. Tartamuk sem szokott hosszas lenni; mert a napsugarak hevessége, mely azoknak szülője, a keletkezett felhőkkel megakadályoztatván, a további felhőképződés megszűnik és így a zivatar a magasban lévő vízpárák lecsapódásával véget ér s az égboltozat csakhamar újra kiderül.

A helyi jellegű zivataroknak tipikus alakjai gyanánt foghatók fel azon égiháborúk, melyek a működésben lévő tűzokádó hegyek fölött képződő felhőkben szoktak előfordulni.

Jellemző ezen helyi jellegű égiháborúkra, hogy időjárás változást nem vonnak maguk után, a mi másnemű zivataroknál gyakori.

(Folytatás következik.)

A PÁRIA.

A «Tanulók Lapja» számára.

— Ne tessék azt hinni Miss Mari, felelte szerényen Gautas.

— Ne légy hát olyan, türd el Ferencz gorombaságait.

— Nem úgy Miss Mari, felelte felegyenesedve Gautas. Ha a határt átlépi, ellenállok.

Mari érezte, hogy Gautasnak van igaza. Nem válaszolt semmit, hanem felkelt és be ment a házba, hogy beteg anyjának segítsen. Hovard dél felé visszanyargalt. Egész lényén meglátszott, hogy valami izgalmas dolog történt. Mrs Elis, neje, ki hintaszéken nyugodott megijedt, midőn férjét belépni látta. Ez, miután nejét üdvözölte, kedvetlenül mondta.

— Kedves nőm, ezredünk Kalkuttába fog utazni.

— De miért? kérdezte Mrs Elis. Hovard lehajlott hozzája, valamit fülébe sugott, mire neje elhülve hallgatott. Az ebédnél nagyon nyomasztó volt a hangulat. Lady Elis egynéhányszor fel is sóhajtott. Az ebéd végeztével az ezredes Ferenczet megdorgálta, hogy ne legyen oly csintalan, hogy jobban viselje magát. Azután Mr. Lionnak mondta.

— Fogja szűkebbre a gyeplőt, szigoruan

bánják Ferenczcel. Én nemsokára visszatérek. Isten veletek.

Megcsókolta nejét és Marit, a kapuhoz sietett, hol szolgálja készen várakozott rá.

Másnap Mr. Lion a városba nyargalt, hogy felvilágosítást hozzon. Hovardét az ijedelem, a melyet a rossz hír okosott, ágyba döntötte, úgy, hogy ágyánál kellett maradni. Ferencz ezalatt mindenfelé futkosott és Gautast kereste, ki őt lehetőleg kerülte. A bosszuvágyó ifjú végre rátalált a baromfi udvaron a szegény gyermekre.

— Ah! te vagy az a jómadár. Jer velem majd játszunk, szólította meg Ferencz Gautast.

— Ha velem szépen fog bántani, akkor megyek, de különben.

— Nos különben? szakította félbe Ferencz.

— Különben el fogom kerülni igazságtalanságait.

— Tehát el akartál futni?

— Gondoltam rá, vallotta be a hindu.

Igy beszélgetve a fás udvarra jutottak, Vastag törzsek feküdtek halomra rakva és egy kemény fából készült pad is állott ott. Mr. Richard, az ezredes házitisztviselője, éppen ott

lépdelt fel és alá. Az épen említett kegyetlen, gonoszlelkű ember volt, kitől a munkások nagyon félték, de a ki Ferenczcel szemben szerfölött engedékeny volt. Ferencz oda szólt hozzá:

— Mr. Richárd! nincs kéznél két munkás?

— Minden bizonynyal hangzott a felelet.

— Hivd őket ide. Mr. Richard erősen füttyölt, mire az épen ebédnél ülő rabszolgák közül többen előugrottak.

— Drico, Macapu! jertek gyorsan! kiáltott a felügyelő.

Ferencz izgatottan állt a mit sem sejtő Gautas mellett, míg a két izmos munkás odaérkezett.

— Ferencz urfi szolgálatjára. Parancsol valamit? mondta a tiszteleltre méltó férfi.

— Igen, válaszolá Ferencz — fogjátok meg e nyomorult páriát, kössétek a padra, vetkőztessétek le és Mr. Richárd korbácsával huzzatok rá 25-öt.

— Urfi! Urfi! — intette Ferenczet Mr. Richard. — Sir Hovard nem érti a tréfát, ha...

— De Ferencz daczosan kiáltott:

— Ha! Ha! Munkára emberek. Két két sillinget kaptok, ha parancsomat teljesítitek.

A jutalom reményében megragadta a két szolgáló védtelen Gautast. Lehúzták ruháját, a padhoz kötötték, az egyik fogta, a másik véresre verte. Végre Mr. Richárd meparancsolta, hogy hagyjanak fel az ütéssel. Azután Ferenczhez fordult.

— A következmények az ön fejére hárulnak, én mosom a kezeimet.

Ferencz nem válaszolt, a megígért összeget átadta és mint a kinek szénája nincs rendben, lopódzott szobájába. Mr. Richárd fejcsóválva nézett utána és fogai közt mormogott valamit. Majd pedig meparancsolta, hogy az eszméletlen és véres hindunak a faszinben forgácsból fekvőhelyet készítsenek. Ott feküdt Gautas véres testtel és ha a felügyelő nem adott volna neki enni, akkor nyomorultan elveszett volna.

Gautast a házban mindenfelé keresték. Ferencz eleinte hallgatott, majd pedig mondogatta.

— Lássátok ez az ő háladatossága, a felkelőkhöz menekült.

(Folytatás következik.)

Ne heveskedjél!

— A «Tanulók Lapja» számára. —

A gimnázium tágas udvarán türelmetlenül jartak fel-alá a VI. osztály növendékei. Valami fontos eseménynek kellett ma történnie. Itt-ott egyes csoportot képezve tanácskoztak egymás között, majd elővették zsebórájukat s türelmetlenkedve lopódtak a tanácsterem tágas ablaka alá, hátha valamit meghallhatnak a dologból.

Az iskola órája tizenkettőt ütött.

Egyszerre, mintegy varázsütésre, elnémult az egész nyüzsgő csoport, s figyelmesen hallgatott. — Tizenkét óra! Tizenkét óra! suttogtak félelemmel vegyült kíváncsisággal. — Most megtudjuk, mi történik szegény Juhász Endre barátunkkal!

— No, nem hiszem, hogy itt maradjon ebben az intézetben! mondá egyik tanuló. Tavaly is történt már ilyen eset, lássátok, és a fiúnak rögtön el kellett hagynia az intézetet, pedig majdnem a legjobb tanuló volt. Nem igen kegyelmeznek ám itt az ilyen kihágásokért!

— Pláne — mondá egy másik a csoport-

ban, ő már ezt többször is elkövette, és arról a tanár uraknak tudomásuk van. Kovács József adta fel mindig, tudom jól. Hisz' az egy árulkodó masina.

— Szegény Juhász! Szegény Juhász! — mondogatták — ha olyan indulatos; maga sem tehet róla.

Tekintsünk be kissé a tanácskozó terembe. A hosszú zöld asztal közepén ült az igazgató ur, előtte egy nagy feketetáblás könyv volt, jobbról, balról ültek a komoly tekintetű tanár urak. Az asztaltól még vagy négy-öt lépésnyi távolságra állott négy fiú.

Az igazgató ur betette a feketetáblás könyvet, levette szemüvegét s fölnezt.

— Most már be lehet hívni Juhász Endrét!

Az egyik fiú rögtön kiment. Kis vártatva megnyílt az ajtó, mély csend állott be egy kis időre. Az ajtón egy csinosan öltözött, kedves arcú fiú lépett be; arcza halvány volt, szeméit lesütötte a padlóra.

A tanár urak sajnálattal néztek a jöve-

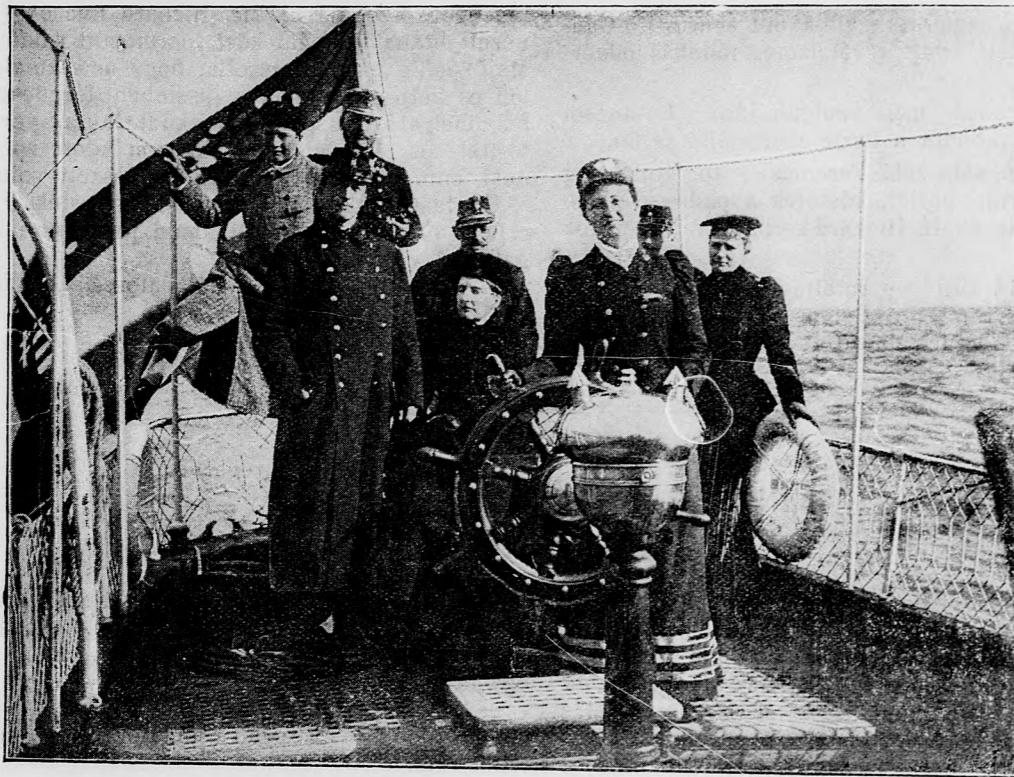
vényre. Az igazgató ur feltette szemüvegét, felállott, felvette a fekete könyvet és beszélni kezdett.

— Juhász Endre már több ízben jelentékeny kihágást követett el tanulórsaival szemben. Részemről már igazgatói megrovást is kapott. Tegnap — amint a panasz beérkezett — rövid heves összekocczanas történt Juhász Endre és Kovács József között, mely azzal végződött, hogy Juhász Endre a másikat hirtelen úgy arcul csapta, hogy annak arca pi-

esett áldozatul ezen árulkodásnak, odament s hevesen szidni kezdte a fiut. Az mindjárt, egész természetesen visszavágott szavával, mi annyira kihozta Juhász Endrét a sodrából hogy rögtön arcul csapta őt.

— Te bünt követtél el, ez büntetendő. A bűn pedig annál is inkább súlyosabb, mert ez már nem először történik.

— Hisz különben is — folytató az igazgató ur — mi most már csak, miután a tényállásról meg vagyunk győződve, a törvények

József főherczeg és családja a Delly-yachton.

ros lett, mint a pecsenye és füle zugásba tött . . . Igaz-e ez? — kérdé szigorú tekintetét vetve Juhász Endrére.

— Igaz, igazgató ur! . . . De nem tehetek róla. Itt vannak, ezek is tanum, hogy izgatott voltam. Jól esett osztálytársaimnak, ha izgatott természetemmel játszhattak s figurázhattak velem mindig.

— Jól van, jól, fiu. Az idő eljárt, a tényállás, az okokat mind ismerjük, a tanuk elmondták. A dolog így áll: Kovács Józsefet társai megtámadták azért, hogy miért megy mindjárt árulkodni. Juhász Endre, mint aki több ízben

alapján történt tanácskozásunk eredményét akarjuk kihirdetni.

— Kijelentem itt az egész tanári testület-jelenlétében, bántalmazott és bántalmazó, továbbá a három tanu előtt, hogy az ilyen kihágásokat a legeslegszigorubban büntetjük. Okulásra alkalmat adott a mult esztendő. Úgy látom, ez semmit sem használt. A bűn büntetendő pedig a következőképen . . .

. . . Halotti esend állott be ezen utolsó pár szóra. Kovács József — mert ő volt egyik a négy közül — félénken nézett majd az igazgató urra, majd pedig Juhász Endrére, ki lé-

lekzetét visszafojtva állt a terem közepén, várva a lesújtó büntetés megemlítését.

Az igazgató ur forgatni kezdett a fekete könyvben, egy helyen felütötte azt s olvasni kezdett:

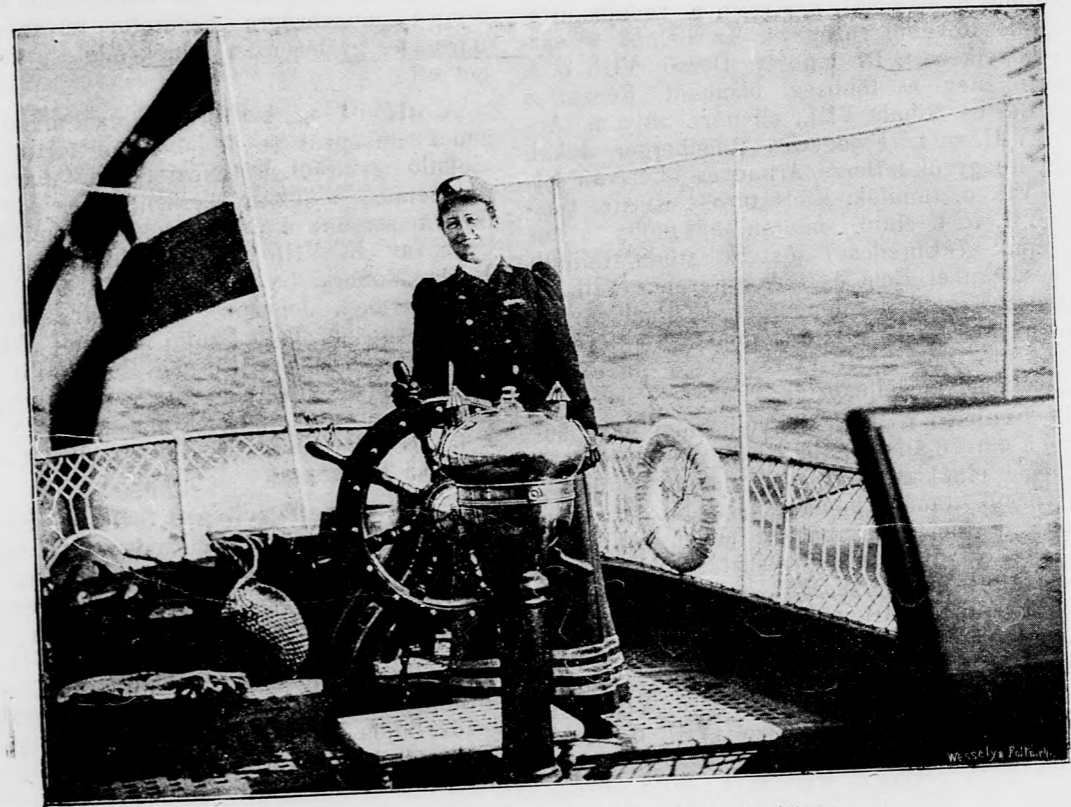
«Juhász Endre igazgatói megrovás után oly súlyos kihágást követett el, mely tanulórsaiknak biztonságát veszélyeztethetné, miért is neki ezen intézet falai közül a tanári testület határozata értelmében távoznia kell!»

Juhász Endre megsemmisülve érezte magát.

hogy hibás voltam, de nem tehetek róla. Indulatos természetem van és ez mindjárt kitör belőlem, mielőtt még parancsolni tudnék magamnak.

— Fiam, most legalább majd megtanulod ezt is. Ha mi nem büntetünk, csak neked lesz belőle károd!

— Hisz ez igaz — mondá érzékenyen Juhász kis szünet után, de hát mit csináljak most, mihez fogjak? Atyámat ezelőtt egy hónappal kísértük ki a temetőbe, én és szegény

Maria-Dorotya főherczegnő mint a Delli-yacht kapitánya.

Arra gondolt, hogy mi volt ő eddig, s mi lesz most belőle, s mindez egy ostoba heveskedésnek cselekménye . . . Arcza elhalványult, szeme mereven tapadt a könyv fekete táblájára, szólni nem tudott.

Egy darabig esend volt a teremben, melyet végre az igazgató ur dorgálóhangja szakított felbe.

— Lássátok, lássátok, hányszor megmondták nektek a tanár urak, hogy jól viseljétek magatokat, ne veszekedjétek, de ti arra nem hallgattok . . . és mi lesz a vége? . . .

— Látom, igazgató Ur, — kezdé Juhász,

jó anyám — ketten vagyunk ebben a városban, nincs kenyérkereső, nincs senki . . . itt hangja elakadt torkán, meg kellett alnia.

A tanár urak sajnálkozva néztek egymásra. — Most nem tudom, hova forduljak. Eddig kis diákokat tanítottam s azért kaptam enni és egy-két forintocskát, mit szegény jó édesanyámnak adtam oda. Szegény anyám maga varrogat, kötöget, úgy keresi mindennapi kenyérét. . . .

— Szegény fiu, szegény fiu, sugdosták a tanár urak.

(Folytatása következik.)

VEGYESEK.

A székelyudvarhelyi róm. kath. főgymnasium Baróti Szabó Dávid önképzőköre f. hó 12-én tartotta meg alakuló gyűlését. Az izgatottság, a láz szokatlanul nagy volt. Főt. Kovács János védnök ur megnyitó beszéde után az elnökválasztásra hívta fel a tagokat. Lett csata! A voksok szinte pörölni látszottak egymással! A többség végre Bíró Lajos VIII. o. tanulónak adta az elnöki tisztet, ki egy rövid, de általános megelégedést keltő beszéddel megköszönte a bizalmat, s átvette a védnök urtól a gyűlés további vezetését. Az alelnök választás következett. Itt Jánossy Dezső VIII. o. t. nyerte meg a többség bizalmát Pénztáros lett Bartos Mihály VIII., ellenőr: Solyom Antal VIII. o. t. Főjegyző: Offenberger Jakab VII., aljegyzők: Berze Árpád és Lestyán István VII. o. tanulók. Könyvtáros: Király Gáspár VII. o. t. Majd, miután az elnök a kör lapjának («Ébredés») főszerkesztőül Bálíth Dénes, Finkér Béla és Pakot Ferencz VIII., és segédszerkesztőül Offenberger J., Paál Árpád és Ungvári János VII. o. tanulókat kinevezte, — az ülés véget ért. Az oszladozó tagok az új tisztikart megéljenzették.

A brassói r. kath. főgymnasium önképzőköre f. hó 16-án tartotta Ruslig József vezető tanár ur elnöklete alatt első alakuló gyűlését. A vezető tanár munkásságra buzdító szép szavai s az alapszabályok felolvasása után megejtettek a tisztviselőválasztások. Elnöknek választott Molnár D. VIII. o. t. Főszerkesztőnek Tiedler K. VIII. o. t. Szerkesztőtársaknak Szotyori D. VIII. o. és Baráczy Béla VII. o. t. Főjegyzőnek Kölcze K. VIII. o. t. Jegyzőtársaknak Balázs J. és Jerzsabek J. VII. o. t. Főkönyvtárnokoknak Balogh J. VIII. o. t. Alkőnyvtárnokoknak Sándor J. VII. o. t. Pénztárnokoknak Grohs J. VIII. o. t. Ellenőröknek Vaszika V. VIII. o. t. és Márton J. VII. o. tanuló.

A temesvári áll. főreáliskola Petőfi önképzőköre vasárnap szept. 13-án tartotta meg alakuló gyűlését. A választás eredménye a következő: Titkárrá választott Weisz Mór VIII. o. t. Főjegyzővé Fasching Antal. VIII. o. t. Pénztárossá Kocsós József tan. Könyvtárossá Rabong János VIII. o. t. Aljegyzővé Láng Kornél VII. o. t. Levelezővé Doroghi Ervin VII. t. Ellenőrre Fischer Miklós VII. o. t. A választás után a kör eddigi elnöke Perényi Adolf tanár ur szép szavakbn bucsuzott el a körtől, melynek oly sok éven át volt lelkes vezére. Az ifjuság részéről Back Soma VIII.

adott kifejezést ama őszinte szeretetnek és mélyen érzett halának, melylyel az ifjuság szeretett vezetője iránt viseltetik, ki a kört nemcsak újra teremtette, hanem fel is virágoztatta, megköszönte azon szives fáradozást és odaadó buzgalmat, melyet Perényi tanár ur több évi elnöksége alatt tanusított. Ezután Dr Laky Mátyás az intézet igazgatója, Berényi Adolf tanár és az ifjuság közül Weisz Mór a kör titkára tartott buzdító beszédet. Végül Bergman Ágost tanár a kör új elnöke remek beszédben fejtegette az önképzőkör czélját, kitartó munkáságra szólította fel az ifjakat, mire a gyűlés az új elnök életetése közt véget ért.

A dévai m. kir főreáliskola Salamon Ferencz önképzőköre f. hó 12-én tartotta meg alakuló gyűlését. Ferenczi Gyula tanári elnök ur, nemes, munkára serkentő beszéde után megválasztottak a tisztviselők: Ifj. Elnökké lett Brázovay K. VIII. o. t. Alelnökké. Eperjesy J. és Monarki Gy. VIII. o. t. Titkárrá Bnócz J. VIII. o. t. Jegyzővé Mara Gábor VII. o. t. könyvtárnokká. Tóth Szabó Marcell VII. o. t. Segédkönyvtárnokká. Kerner Zoltán VII. o. t. Pénztárnokká Dobay F. VII. o. t. s közlekedéssel bizattak meg Königsberger A. VIII. o. t. és Hartmann M. VII. osztályu tagok a teremőri tisztséggel.

A sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó kollegium ifjusága szept. 12-én tartotta az alakuló gyűlést Csösz János tanár ur vezetése alatt. A gyűlés eredménye a következő: Elnök Nagy György VIII. o. t. Titkár Darkó Jenő VII. o. t. Jegyző Ráduly István VII. o. t. Könyvtárnok Csutak Vilmos VII. o. t. Pénztárnok Imreh Albert VII. o. t. Segédkönyvtárnok Vékás Lajos VII. o. t. Az első bizottsági gyűlés szept. 14-én volt, a melyben Nagy György indítványára a gyűlés készséggel elhatározta a «Tanulók Lapja»-nak a megrendelését, a gyűlésen a következő pályatételek tűzettek ki. A tragikum Arany balladában jutalma 8 frt. — A regény és dráma összehasonlítása A fiui szeretet nyilvánulása Petőfi lyrai költeményei ben 8 frt. — Elbeszélés az iskolai életből 8 frt. — Epikai költemény 8 frt. — Lyrai költemény 8 frt. — Vörösmarty Mihály felett tartandó emlékbeszéd 8 frt.

A zombori m. kir. áll-főgymnasium Arany János önképzőköre f. hó 12-én tartotta meg alakuló gyűlését. Major Károly dr. vezető tanár ur megnyitó beszéde után történtek a választások. Mivel a VIII. osztály tagjai kettő kivételével nem iratkoztak be a tagok sorába

a kör az ifj. elnöki tisztet Goldshmidt Rezső VII. o. t. indítványára Major Károly dr. vezető tanár urra ruházta. (Ez is lehetséges? Szerk.) Ugyancsak Goldschmidt indítványára a kör az eddigi szokásoktól eltérőleg két titkári állást szervezett, melyek egyikére kandidáló bizottság (Méray VIII, Goldschmidt VII. Simonyi VI. Proll V.) ajánlata értelmében egyhangulag Weszelovszky Ferencz VII. o. t., másikára pedig Ernst Ármán VII. o. t. választott meg. A főjegyzői tisztet a kör Ribiczey Kálmán VII. o. tanulóra ruházta. A könyvtáros lett Frey A. Gyula VII. Aljegyző Izsák Aladár VII. Főpénztáros Méray Lajos VIII. Ellenőr Pletkoszits Ágoston VIII. o. t. Választás végeztével a gyűlés feloszlott.

A szarvasi főgimnázium «Vajda-köre» e hó 12-én tartotta alakuló ülését. Elnöknek az ifjuság Benke Gyula igazgató urat kérte fel, ki szívesen engedett az ifjuság kérésének. Megválasztottak alelnökké Albusz Frigyes VIII. o. tanuló. Jegyzővé Zostyák János VIII. o. t. Főkönyvtárossá Petrics Béla. Alkőnyvtárossá Hajdu József VIII. o. t. — A «Zsengék» c. ifjúsági lap főszerkesztőjévé Rosenthal Ferencz VIII. o. t. Társszerkesztővé Czinkóczky János VIII. o. t. Pénztárossá Vitéz Lajos VII. o. t. Levéltárossá Nagy Károly VII. o. t. Ellenőrre Hrivnák Károly VII. o. tanuló.

4. Természetrizai kérdés.

Melyik azon hal, a mely az édesvizek között a legnagyobbak közé tartozik? Színe felül zöldes fekete foltokkal, alul sárgás fehér. Teste sima, pikkelytelen, feje nagy, vastag. (Kun Béla.)

Számrejtvény.

(Luszt Ferencztől.)

1.	7.	4.	Női név
5.	2.	5.	Gyermekek játéka
		6.	Névmás
	6.	9.	Rag
3.	8.	7.	A felhőnek egy változata
	1.	9.	A Kisfaludy társaságnak egyik tagja.

Régiség lelet.

Kováts Jánostól.

A 38-ik számban közölt rejtvények megfejtése: **Földrajzi kérdés:** 9 hét, az elsőben olvasott minden nap 10 verset. — **Földrajzi kérdés:** Mo'angi v. Ubangi folyó. — **Történelmi kérdés:** Köprili Mohamed 1656-ban lett nagyvezér, II. Rákóczy Györgyöt lengyelországi kudarca után megbuktatta és Apaffy Mihályt tette fejedelemmé. Meghalt 1661 nov. 1-én. — **Természetrizai kérdés:** Az agár kosbor. (orchis morio.) Európában és Elő-Ázsiában honos. — **Mértani kérdés:** A torony 37:376 m. magas. — **Kocza rejtvény:** Hajnali óra vezet a jóra.

A fejtörő kérdések helyes megfejtői: Kramer Géza, Groszman Oszkár, Lupics Gyula, Kulcsár Kálmán, Mankovszky László, Szathmáry Zoltán, Pöozely Gyula, Rónay Jenő, Hatz Elek, Békésy Lajos, Spitzer Izidor, Németh János, Nagy Gyula, Kutassy Béla, Fábian Lajos, Kulcsár Elek, Magda Kálmán, Klss Jenő, Hanrély Kálmán, Néger Ágoston, Fülöp István, Krammer Antal, Berényi József, Kozáry Gyula, Gaál Sándor, Tamaskó Lajos, Kerbler Lajos, Mérey Gusztáv, Szántó István,

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csiszár József. —

1. Számtani kérdés.

Hány éves azon fiu, kinek az évéhez, ha hozzáadjuk az atyja és az anyja éveit, százat nyerünk? Az anyja kétszer idősebb a fiunál; az atya pedig öt évvel idősebb, mint az anyja. (Hodács Á.)

2. Földrajzi kérdés.

Melyik folyó az, melynek, ha a kezdő betűjét kicseréljük bizonyos betűkkel, két másik folyó neve keletkezik? (Hirschl J.)

3. Történelmi kérdés.

Melyik francia államférfiu volt az, a ki 1809-ben Lyonban született? III. Napoleon alatt az ellenzék vezére volt. A sedani vereség után a kormány tagja lett s 1871-ben ő vitte a békealkudozásokat Bismarckkal, Később a francia-német háborúk hefejezése után. Ponger-Quertier pénzügyminiszterrel ő kötötte meg s irta alá a végleges békeszerződést Frankfurtban. (Csiszár J.)

Kerényi Béla, Glass Jenő, Ternyei István, Grau József, Obermayer János, Kutkovics István, Ráuer Gyula, Rudolf János, Haray Imre, Schreiner Kálmán, Mayer Ágoston, Várady Béla, Offenmüller Zsigmond, Ács János, Neumayer Kornél, Gadó István, Szvetics Gábor, Kauffer Albert, Kunoss Vilmos, Glasz Jenő, Bodola Lajos, Ehrenfeld Jenő, Kövesi Albert, Kállai Béla, Meitner Jenő, Áronty Ernő, Báder Gusztáv, Bernát Béla, Alföldy Lipót, Kohn Károly, Deutsch Manó, Szegfi Mór, Reich Gyula.

A jutalomkönyvet *Reich Gyula* nyerte el.

IRODALOM.

A magyar műveltség Mátyás király korában. A műtörténet írók majdnem egyhangú véleménye szerint az úgynevezett renaissance-korszak Magyarországon, a dicső Mátyás király udvarában vette kezdetét.

Annyi bizonyos, hogy különösen a Mátyás király korabeli építészeti műemlékeink már a renaissance izlésének nyomait viselik magukon. A nagy művészi és tudományos átalakulásoknál nagyon nehéz a kezdet nyomait pontosan kikutatni; de mindenesetre megállapított történelmi igazság gyanánt kell elfogadnunk, hogy a renaissance korszak kezdetén a magyar királyi udvar, Mátyás budavári palotájában, vezérszerepet vitt úgy a tudomány, mint az irodalom, általában pedig a műveltség tekintetében. A dicső Hunyady Mátyás udvara tulnyomó részben művészekből és tudósokból állott.

Leggazdagabb kincsét világhírű könyvtára és műkincs gyűjteménye képezték, a melyeknek szétszórta romjaiból fennmaradt egyes részleteiből következtést vonhatunk ennek a roppant könyvtárnak és műkincsgyűjteménynek abban a korszakban felülmulhatatlan gazdagságára. Ezt a Hunyadyak és különösen Mátyás király alatti művelődés történetét tárgyalja az «Athenaeum» r. társaság kiadásában megjelenő «A magyar nemzet története» című tíz kötetes nagy munka (millenniumi kiadás) negyedik kötetének «A Hunyadyak és Jagellok kora» befejező, 82. 83. 84. füzetek. Ezekben a füzetekben Fraknoi Vilmos, e korszak különösen művelődés történeti részének szerencsés kezű művelője, nagy szakavatottsággal tárgyalja a képzőművészetek állapotát, a főpapok, városok és világi urak műalkotásait, ebben a korszakban oly virágzó ötvösség, a zománcozás stb. művészetét. Ezek a füzetek tele vannak erre a korszakra vonatkozó képzőművészeti alkotásokról vett sikerült képekkel. Mindjárt a 92. füzethez csatolt műmellékleten látjuk Mátyás király és Beatrix királyné domborművü arcképeinek

fénynyomatát; a 73. füzethez pedig három színes hasonmás van csatolva, fényes kivitelben. Az egyik «Fugger Antal arcképe», mely a XVI. századbeli és a híres Fugger-család aranykönyvében található vízfestmény után készült; a másik szintén a Fugger család aranykönyvében levő XVI. századbeli vízfestmény színes hasonmása és «Thurzó Györgyöt» ábrázolja; a harmadik pedig a gersei Pethő-család 1507. szeptember 22-én kiállított czimeres levelén levő érdekes rajz: «II. Ulászló és gyermekei». Az egyes füzetek ára 30 kr. Előfizetés negyedévre (12 füzet) 3 frt 60 kr. Félévre (24 füzet) 7 frt. 20 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Szerkesztői telefon.

M. D. A cikket s a verset besorozzuk, a Heine fordítás is elég ügyes, de azt más okokból mellőzzük. L. Manó. Bpest. A beküldött cikk nagyon aprólékos dolog, talán valamikor felhasználhatjuk. A czimzalagot a kiadóhivatal készített, lehet, hogy sajtóhiba. M. D. Debreczen. Ha a pályázat eredménye közölve lesz, akkor teljesíthetjük kívánságát. Morava J. Kalocsa. A talányokat átadtuk beosztás végett az illető rovat vezetőjének. Groszman Oszkár. Pécs. A hibás czímet a kiadóhivattalialja vitassa ki. Fiedler K. Brassó. A tudósítást szívesen vesszük máskor is. D. Ervin. Temesvár. Öntől is. Hódie mihi. Kérése oly kedves és annak teljesítése részünkről oly könnyű volna, — de mert névtelenül írta levelét, arra elvből nem felelünk. Ha nevét kiírja, a választ akár álnévre is megadjuk. S. S. Losonez. Mi nem tudjuk, hogy kik a lap előfizetői, lakásukat meg plane nem tudjuk. Mi csak a hozzánk intézett levelekből ismerjük előfizetőinket, még pedig kit előnyösen, kit nem. Kívánságát azért sem teljesíthetjük, mert a talányok megfejtéseit, a beküldő nevének följegyzése és a sorsolás után papirkosárba temetjük. Varga G. M.-Túr. Látogatását várjuk. Az elbeszélés a jövő számban kezdődik meg. Porde Gy. Nem F. J. tanár ur írta. Megkaptuk. Nagy Gy. Fölvívjuk rá a kiadóhivatal figyelmét. J. K. A «Nyári éjen» nem közölhető. K. Zs. Kanizsa. Ha cikkét közölnénk, sajtópörbe fog-nának. Balkányi K. Ügyes dolog, szívesen látjuk máskor is, ha ilyenfélékkel kopogtat. Porzócska. Éppen arról a tárgyról kaptunk egy kitünő munkatársunktól egy jó dolgozatot s így az önét, bár elég ügyes, sajná-lattal mellőzni vagyunk kénytelenek. B. S. Udvarhely-Piczi, de erős. Junk K. Egy példányt találtunk, szívesen elküldjük. Kis Emil. Sz.-fehérvár Alkalmilag elküld-jük. — A lap szétküldésére vonatkozó felszólalások, cím-változtatások s előfizetési pénzek nem a szerkesztőségbe hanem a kiadóhivatalba (Teréz-körút 23.) küldendők. — Több kérdésre a jövő számban

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJANLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiai tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
könyvnyomda és hírlapkiadó részv. társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

A magolásról.

Ki ne hallotta volna még az iskolában azt a jelenetet:

— No, édes fiam, mért nem tanultad meg a lecckét?

— Tanultam én, hangzik a felelet.

— Elhiszem, hogy tanultad, de mért nem tanultad meg?

Igenis, mert a tanulás és megtanulás között igen nagy különbség van. Akárhány fiatal tanulót ismerek, a kik midőn különösen valamely időszak végén elégtelenre felelnek, elcsüggedve mondják osztálytársaiknak:

— Pedig éjfélig magoltam!

És épen ez a baj, mert meglehet, el is lehet, hogy az a «szekundá»-tól remegő fiú felelmében tanult, magolt órák hosszát, de annál elszomorítóbb látni, hogy másnap egy szót sem tud belőle. Ez a magolás átka. Elduruzsolhatod a feladatot harminczszor egymásután is, meglehet, hogy a nyelvéd hozzászokik és egyszer kétszer közvetlenül utána eltudod pergetni, de nem telik el két nap, — úgy letekerődik a nyelvédrol, hogy újra kezdheted a magolást. Ellenben a ki értelmesen elolvagatja azokat, a miket meg kell tanulni, apró részletekre szakgatva, emlékezet után a saját szavaival elpróbálja mondani, sokkal rövidebb idő alatt, sokkal nagyobb eredményt ért el, mert nem a nyelvre diktálta rá, a mit el kell mondani, hanem az észbe véste be, azaz nemesak tanulta, hanem meg is tanulta.

De van az úgynevezett magolásnak egy igen messzire kiható hátránya, a mely fokozatosan a tanulóra nézve rendkívül káros következményeket szülhet. A ki a nyelvére bizza a tanulást, csakhamar elcsügged, midőn látja, hogy a tanulással lélekölően eltöltött éjszakáknak

és hajnaloknak semmi eredménye sincs. Elveszti az önmagában való bizalmat, elveszti a tanulási kedvét, mert azt hiszi, hogy nincs magában erre: képesség.

Mert miben áll a tanulási képesség? A felelet az, hogy annak van tanulási képessége, a ki a tanár által kijelölt feladatot minden nehézség nélkül, könnyen, értelmesen és úgy megtanulja, hogy mindenkor tudja annak hasznát venni.

A tanulási képesség nincs mindenkiben meg egyaránt, ez is olyan, mint minden lelki tulajdonság: függ a körülményektől. De annyi bizonyos, hogy épen úgy, a mint az elesüggedés, a hanyagság, a becsvágy hiánya folytán elveszithetjük ezt, akképen nevelhetjük is tanulási képességünket.

Egy volt tanáromtól hallottam a következő esetet: Egyszer egy tíz-tizenkét esztendőös parasztfiú vállára emelt egy aznapi született úszót. Ez nem okozott neki semmi különös nehézséget. Ettől a naptól fogva mindennap felemelte az úszót s az idő folyamán napról-napra addig edzette magát, hogy alig 15 éves korában képes volt minden erőmegfeszítés nélkül az izmos tehenet felemelni. Ennyire tudta magát fokozatosan izmosítani. Erre tanulságul azután azt jegyezte meg a tanár ur, hogy ez a példa alkalmazható a tanulóra is. A ki kezdetben csak rövid, könnyű feladatot tanul meg, azután napról-napra mindig egy parányival többet, egy parányival nehezebbet tanul meg, a különbséget napról-napra növekedő elmetehetése miatt észre sem veszi, így rövid idő alatt annyira kifejlesztette elméjét, hogy évekkal idősebbeket felülmul. Vajha ezt a tanácsot minél több ifju megszivelné. *Balkányi Kálmán.*